

«ДРАССІЧ ПРОТИ ІТАЛІЇ» ПРИКЛАД ПОРУШЕННЯ НАЛЕЖНОГО ПРОЦЕСУ ТА ПРАВА НА ЗАХИСТ

DRASSIC V. ITALY AN EXAMPLE OF DUE PROCESS AND DEFENSE RIGHTS VIOLATION

Бурдейний Ю., аспірант першого року навчання
кафедри процесуального права

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

Належний процес є конституційною гарантією того, що дії уряду не матимуть надмірного впливу на його громадян. Як застосовується сьогодні, належний процес диктує, що всі суди повинні діяти відповідно до чітко визначеного набору стандартів, призначених для захисту особистої свободи осіб. Основні права та захисти, притаманні належному процесу, застосовуються до всіх проваджень, які можуть призвести до «позбавлення» особи, що по суті означає втрату «життя, свободи» або власності. Права на належний процес застосовуються у всіх конституційних, адміністративних, кримінальних і цивільних процесах, від підготовчого засідання і видкладення до повного судового рішення. Належний процес налаштовує гарантію того, що люди можуть відстоювати свої права перед системою правосуддя за рівних умов, за допомогою процедури, яка містить мінімальні та суттєві вимоги, те, що Конституція називає мінімальними гарантіями для забезпечення справедливого рішення. Якщо не буде ефективної судової процедури, права та їх гарантія будуть мертвим листом. Отже, належний процес є гарантією досконалості, оскільки він є гарантією юрисдикційної гарантії.

Право на належний процес – це сукупність гарантій, які прагнуть забезпечити зацікавленим сторонам, які пішли в державне управління або перед суддями, правильне і виконане рішення про свої права. Недотримання правових норм, які регулюють кожен судовий процес, породжує порушення і незнання його. Належний процес є необхідною непереможною гарантією для будь-якого діяння, спрямованого на накладення санкцій. Належний процес є гальмом зловживання та свавілля державної влади і є частиною конституціоналізованої ідеології поваги до прав та визнання гідності осіб. Належний процес розрахований не на злочин, а на те, щоб кожна людина, яка з яких-небудь причин бере участь у судовому процесі, могла розраховувати на повагу, її гідність не буде піддана сумніву, а матиме прозорий, якісний, своєчасний, ефективний процес і відповідно до конституційних принципів, принципу законності та здорового здійснення правосуддя.

Ключові слова: належний процес, конституційна гарантія, права особи, судовий захист.

Due process is a constitutional guarantee that government actions will not unduly affect its citizens. As applied today, due process dictates that all courts must act according to a well-defined set of standards designed to protect the personal liberty of individuals. Fundamental rights and due process protections apply to all proceedings that may result in the «deprivation» of a person, which essentially means the loss of «life, liberty» or property. Due process rights apply in all constitutional, administrative, criminal, and civil proceedings, from preliminary hearings and depositions to full court judgment. Due process ensures that people can assert their rights before the justice system on an equal footing, through a procedure that contains minimum and substantial requirements, what the Constitution calls minimum guarantees to ensure a just decision. If there is no effective judicial procedure, the rights and their guarantee will be a dead letter. Therefore, due process is a guarantee of perfection as it is a guarantee of jurisdictional guarantee.

The right to due process is a set of guarantees that seek to ensure that interested parties, who have gone to the state administration or before judges, have a correct and enforced decision about their rights. Non-observance of legal norms, which regulate every judicial process, gives rise to violation and ignorance of it. Due process is a necessary and compelling safeguard for any sanctioning action. Due process is a brake on the abuse and arbitrariness of state power and is part of the constitutionalized ideology of respect for the rights and recognition of the dignity of individuals. Due process is not designed for a crime, but for every person who, for whatever reason, participates in a judicial process, can count on respect, their dignity will not be questioned, but will have a transparent, high-quality, timely, effective process and in accordance with constitutional principles, the principle of legality and the sound administration of justice.

Key words: due process, constitutional guarantee, individual rights, judicial protection.

Постановка проблеми. Належний процес – це той процес, який враховує права сторін і гарантує їх, тоді як право на захист втілюється в так званому технічному захисті, тобто в праві на допомогу в судовому розгляді експертом, у праві брати участь у самому судовому рішенні, щоб дозволити змагальному процесу і в праві бути поінформованим про судові події і бути заслуханим, але також не надавати висловлювань проти себе. Якщо це національна панорама, то в європейському контексті принципи базуються на нормі, закладеній у статті 6 Європейської конвенції з прав людини.

Стан опрацювання. Емпіричною базою виступила справа Європейського суду з прав людини «Драссіч проти Італії».

Метою статті є аналіз справи «Драссіч проти Італії», де проти судді було відкрите кримінальне провадження за корупційні злочини. У першій інстанції його засудили до трьох років позбавлення волі, а в 2002 році Апеляційний суд Венеції збільшив термін ув'язнення до трьох років і восьми місяців позбавлення волі. Звернувшись до Касаційного суду, у 2004 році Суд відхилив його, змінивши ex officio правову класифікацію злочину на «корупцію в судових актах».

Виклад основного матеріалу. З процесуальної точки зору вирішальним переломним моментом для захисту прав

є перехід від інквізиційної моделі до обвинувальної, вираженої в нашій правовій системі через «належний процес».

Принцип належного процесу призначений не тільки для дотримання порядку, встановленого законом, з виконанням всіх дій, властивих до нього: він також має на меті ефективність судового захисту, надання захисту тим, хто цього заслуговує і потребує

Належний процес як правова доктрина вперше з'явився в 1354 році, замінивши «закон землі» англійської Великої хартії вольностей в Акті короля Едуарда III, який підтвердив гарантію свободи підданого Великою хартією вольностей. Цей закон говорив: «Жодна людина, незалежно від її стану чи стану, не буде вигнана зі своїх земель чи будівель, ані взята, ані позбавлена спадщини, ані смертна, не примушена відповісти належний процес. Хоча доктрина належного процесу не була прямо підтверджена в пізнішому англійському праві, вона була включена в Конституцію Сполучених Штатів».

У своєму рішенні 1954 року у справі «Боллінг проти Шарпа» Верховний суд США постановив, що вимоги положення про рівний захист Чотирнадцятої поправки застосовуються до федерального уряду через пункт про належну процедуру п'ятої поправки. Рішення Суду Боллінг проти Шарпа ілюструє один з п'яти «інших» спосо-

бів, якими Конституція змінювалася протягом багатьох років.

Хоча судові рішення, такі як “Brown v. Board of Education”, встановили положення про належний процес як свого роду довіреність для широкого спектру прав, що стосуються соціальної рівності, ці права принаймні були виражені в Конституції. Але як бути з тими правами, які не згадуються в Конституції, такими як право одружуватися з обраною вами особою або право мати дітей і виховувати їх так, як ви хочете?

Маріо Драссіч, суддя з Трієста, був засуджений першого і другого ступеня за злочин корупції в службових діях (ст. 319 ст.), вчинених під час виконання ним функції делегованого судді в Суді з питань банкрутства. У 2004 році оскаржив до Касаційного суду апеляційний вирок на підставі зникнення злочину у зв'язку із закінченням строку давності. Касаційний суд відхиляє апеляційну скаргу: злочин не передбачений, оскільки Драссіч винен не у вчиненні злочину корупції в службових діях, а в корупційних діях (ст. 319 тер к.п.), що мають інший строк давності. Що сталося? Верховний Суд змінив ех офісію правову класифікацію факту. І саме на підставі цієї юридичної перекваліфікації, зробленої без будь-якого запиту сторони, Драссіч звертається до Європейського суду з прав людини, який 11 грудня 2007 року ухвалив рішення зі словами, зазначеними вище, наказавши знову відкрити процес для забезпечення реституції в інтегрітаті потерпілій стороні. Знову ж таки, питання, що сталося?

Страсбурзький суд постановив, що Касаційний суд допустив процесуальну помилку: суд мав право відтворити факт – наш ритуальний кодекс це визнає – але він повинен був залишити підсудному достатній оборонний простір. Злочин корупції в судових актах є, по суті, автономним злочинно по відношенню до 319 в.п. і постулює *quid pluris*: конкретний умисел. Право на захист вимагає права бути поінформованим не тільки про причину звинувачення, а й про характер обвинувачення, тобто про норми права, які нібито порушуються. І в цій справі заявнику не було надано можливості реорганізувати свою стратегію захисту у зв'язку з цим, навіть не враховуючи, що – на думку Страсбурга – передислокація не була достатньо передбачуваною для заявника.

Потім Суд встановив, що жодних вимог про компенсацію не було пред'явлено Драссічу, який, тим не менш, має право на реституцію в *integrum*, а отже, і на повторне відкриття судового розгляду. Найбільш підходящим інструментом для досягнення цієї мети є виявлення в місцевості. 625 bis, екстраординарне звернення за суттєву та фактичну помилку: у 2009 році в Італії знову було відкрито справу Драссіха, і було гарантовано право заявника говорити щодо різної правової класифікації фактів. Що, мабуть, несподівано, так це новий вирок засудження за корупцію в судових актах, проголошений Верховним Судом. Засудження мотивувалося тим, що конкретний умисел, на думку Верховного суду, вже був очевидний з постанови обвинувального висновку і подальша юридична перекваліфікація зовсім не була непередбачуваною, як це було заявлено Страсбурзьким судом.

У Драссіча тоді був останній шанс: він подав заяву про перегляд до Апеляційного суду, посилаючись на необхідність адаптації внутрішнього рішення до принципів Страсбурзького суду. Заява відхилена, як і подальше звернення до Верховного Суду.

Це закриває справу судді Драссіча, але не без наслідків для італійської правової системи. Неадекватність надзвичайного заклику до матеріальної або фактичної помилки перед лицем реституції в *integrum* насправді відразу очевидна, що спонукає вітчизняну судову практику шукати більш підходящі інструменти.

У 2011 році про реформу йдеться в ст. 630 к.п., Драссіч запропонував позов про перегляд вироку апеляційного суду 2002 року з метою отримання з повторним відкриттям судового розгляду відповідності остаточному рішенню ЄСПЛ, відповідно до ст. 46 Конвенції. Визнавши заяву неприйнятною на тій підставі, що заявник не подавав відповідних скарг на попередньому етапі, пан Драссіч подав новий позов до ЄСПЛ. Рішенням від 22.02.2018 ЄСПЛ виніс рішення вдруге. Тут також страсбурзькі судді повторили, що стаття 6 Конвенції надає обвинуваченому право бути поінформованим не тільки про матеріальні факти проти нього, на яких ґрунтується обвинувачення, а й про юридичну класифікацію, наведену цим фактам. Ці гарантії фактично повинні розглядатися в контексті ширшого права на справедливий суд відповідно до ст. 6 Конвенції і, зокрема, у кримінальному провадженні, де точна і детальна інформація про характер обвинувачення дозволяє обвинуваченому підготувати адекватний захист. Однак Італія, цього разу, «взяла гору», оскільки Драссіч, за даними ЄСПЛ, не зазнав жодного порушення.

“Належний процес” також регулюється наднаціональними джерелами, тепер включеними в ієрархію італійських джерел, таких як: ст. 6 Європейської конвенції з прав людини та ст. 46 параграф 2 Хартії основних прав Європейського Союзу (що призвело до введення в дію “Закону Пінто”, на предмет відшкодування збитків за шкоду, що впливає з надмірних процесуальних часів) [2]. Належний процес – це принцип, який гарантує кожному право на процес з усіма передбаченими законом стадіями, наділений усіма конституційними гарантіями. Якщо немає поваги до цього принципу, справа стає нікчемною.

22 лютого 2018 року Європейський суд з прав людини виніс остаточне рішення апеляційної скарги №65173/09, поданої проти Італійської Республіки – вдруге, після першої апеляційної скарги, вже поданої в 2004 році, потім вагався у винесенні Страсбурзьким судом відомого рішення від 11 грудня 2007 року “Драссіч проти Італії”.

І справа Драссіча дійсно символічна саме в цих аспектах, оскільки, на конкретний момент, в який втрутилася б “перекваліфікація” факту (тобто в контексті рішення в Касаційному суді, який є суддею легітимною оцінки, а не по суті справи), були представлені процесуальні можливості обвинуваченого (особливо ті, що вказують на докази)

Висновки. У світлі конституційного захисту можна визначити як «справедливий» судовий розгляд, що характеризується розумною тривалістю і відзначається щодо змагального процесу між сторонами, де формуються докази і обвинувачений ставиться в позицію захисту від висунутих проти нього звинувачень. Все перед рівновіддаленим, третім і безстороннім суддею.

Таким чином, ЄСПЛ наголошує на важливості зв'язку між оскарженням обвинувачення та правом на захист. Право, яке повинно бути здатне бути здійснене обвинуваченим конкретним та ефективним способом (як стверджує сам максимальний тлумач Конвенції) за допомогою змагальної процедури, яка може бути повною лише та включати всю повноту оцінки (як з точки зору факту, так і закону).

ЛІТЕРАТУРА

1. Causa Drassich c. Italia. Ricorson. 25575/04. 11 dicembre 2007 URL: <https://hudoc.echr.coe.int/eng#%7B%22itemid%22:%5B%22001-150360%22%5D%7D>
2. Cracolici C. e Curretti A., Ricorso straordinario per cassazione ex art. 111, comma 7 della Costituzione. Ammissibile nelle procedure di composizione della crisi da sovraindebitamento?, www.diritto.it, 26/02/2019.